

aan Directeur DVZ

cc Hoofd DOS, hoofd DIN, hoofd SAD, privacycoördinator DRI, CPO

van FG en plvFG

onderwerp Advies over Meertaligheid in het aanschrijfmateriaal en voor de vragenlijsten

datum 30 januari 2024

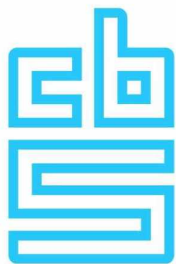
Het CBS hecht grote waarde aan het waarborgen van de kwaliteit van onze statistieken, bijvoorbeeld in het kader van de representativiteit van de respons op enquêtes. Een specifieke uitdaging betreft de generaliseerbaarheid over specifieke populaties, waarbij zorgen zijn gerezen over de respons bij bepaalde groepen Nederlanders die de Nederlandse taal niet of niet goed machtig zijn. DVZ is op zoek naar een nieuwe methode om ook deze groep te bevragen.

Dit advies richt zich op het plan om respondenten in verschillende talen aan te schrijven voor enquêtes. Het doel van het gebruik van herkomstgegevens bij het bepalen van de taal of talen van aanschrijfbrieven en vragenlijsten is om de respons te vergroten. Hierbij wordt afgeleide micodata teruggeleverd aan de respondent, namelijk de vermoedelijke moedertaal die bepaald is op basis van de herkomst van de respondent.

Allereerst willen we bepalen of het in te zetten middel in verhouding staat tot het beoogde doel. Daar hebben we twijfels over. Ten eerste is er een grote kans dat er in de non-responsgroep analfabeten zitten die geen enkele taal op schrift machtig zijn en dus de aanschrijfbrief sowieso niet kunnen lezen. Ten tweede is het een uitdaging om de juiste taal te bepalen op basis van herkomstgegevens. Denk daarbij aan landen waar meerdere talen of dialecten worden gesproken. Er is bijvoorbeeld bij het aanschrijven van respondenten met een Marokkaanse achtergrond een grote kans dat de non-responsgroep alsnog in de verkeerde taal wordt aangeschreven omdat deze groep vaker Berbers spreekt dan Arabisch. Het is om deze redenen raadzaam onderzoek te doen naar de gewenste doeltreffendheid van meertaligheid in de aanschrijving.

Het uitvoeren van enquêtes in verschillende talen kan worden gerechtvaardigd door een hogere respons in ondervertegenwoordigde groepen. Het gebruik van de taal van de respondent in de enquêtebrief brengt een risico met zich mee, namelijk onthulling van de etnische achtergrond van de respondent. De vraag is of dit risico groter is dan verwacht kan worden op basis van uitsluitend de naam van de respondent, die immers altijd zal worden gebruikt ter adressering van de enquêtebrief. De noodzaak daarvan staat uiteraard niet ter discussie. Er is geen één op één relatie tussen moedertaal en herkomst. Toch is de correlatie tussen beide variabelen vaak vrij hoog. Er is dus onthullingsrisico en dat risico kan ten dele gemitigeerd worden.

Het vinden van een effectieve en werkbare oplossing voor het mitigeren van dit risico is een uitdaging. Uit eerder onderzoek, waarbij de aanschrijfbrief en vragenlijst naar respondenten in vijf verschillende talen werden gestuurd, bleek dat meertaligheid de respons van Nederlandstaligen deed afnemen. Een oplossing voor het onthullingsrisico kan worden gevonden in de introductie van

zodanige ruis, dat een verkeerd bezorgde en/of ten onrechte door een derde opengemaakte aanschrijfbrief een verminderde correlatie heeft met de moedertaal en dus met de etnische herkomst van de aangeschrevene.

Op basis van het bovenstaande komen we de volgende overwegingen:

- Onderzoek of er een redelijke verhouding is tussen het ingezette middel en het beoogde doel.
- Het doel van de aanschrijving in andere talen mag niet anders zijn dan het vergroten van de respons onder de populatie anderstaligen om een representatieve respons te bereiken.
- Zorg voor een adequate mate van ruis zodat de taal/talen van aanschrijfbrieven in een substantieel aantal gevallen niet de herkomst van de aangeschrevene prijsgeven.